УДК 649.1

ББК 47.11 (4 Укр) + 47.2(4Укр)

Проців Олег Романович

кандидат наук з державного управління

головний спеціаліст Івано-Франківського обласного

управління лісового та мисливського господарства

Організація мисливського та рибальського господарства у Коломийському повіті кінця XIX – початку XX ст.

Анотація

У статті проаналізовано розвиток мисливства та рибальства у Коломиї та Коломийському повіті середини XIX – початку XX століття. Досліджено діяльність повітового рибальського товариства у Коломиї, Крайового рибальського товариства, Львівського спортивного клубу вудкарів у Львові, Малопольського землеробського товариства. Проведено економічний аналіз галузі мисливства та рибальства у Коломийському повіті досліджуваного періоду.

Ключові слова: Коломия, Галичина, рибальство мисливство, полювання.

Protsiv Oleg Romanovych

main specialist of Ivano-Frankivsk Regional

Agency for Forestry Resources and Hunting

Organization of hunting and fishing economy in Kolomyia district in late 19th - early 20th century.

Summary

The article analyzes the development of hunting and fishing in Kolomyia and Kolomyia district in middle of the 19th - early 20th century. It was researched the activity of the county fishing company in Kolomyia, Regional Fishing Association,

Lviv sports club of fishermen in Lviv, Malopolska agricultural company. It was made the economic analysis of hunting and fishing in Kolomyia district study period.

Keywords: Kolomyia, Galicia, fishing, hunting, hunting.

Одним із видів промислів та відпочинку було й залишається мисливство. Про вагоме значення дичини, як продукції харчування, на Покутті відзначав С. Павлік. Він вказував, що дичина складала 10% від всього споживання м'яса [1 с. 2-6]. Тогочасні статистичні дані відзначали, що у 1897 році з Коломийського повіту поштою вивезено 586 кг дичини, тоді як жодного кілограма не було ввезено, а риби ввезено пошто 30 кг: з Галичини – 20 кг та з країн Австро-Угорської імперії – 10 [2 с. 33-49].

Перша письмова інформація про добування хижаків на Коломийщині датується 1812 роком в «Оновленому вітчизняному віснику для Австрійської імперії». Ведмедів у ті часи вважали хижаками, і за кожну добуту голову ведмедя та вовка мисливцю сплачували премію у розмірі 4 флорени та 30 грайцерів за одну голову. Отож, у 1812 році в Галичині виплачено премій за добування 10 голів ведмедя, в 1813 році – 9, а в 1814 році – 21. У Коломийській окрузі (циркулі) у 1812 році добуто 30 вовків, 1813 р. – 12, 1814 р. – 32 [3 с. 112]. Відповідно до урядового звіту від 5 жовтня 1865 року у східній Галичині було добуто в 1862 році 261 вовк, 1863 р. – 195, у 1864 р. – 196, а в Коломийському повіті відповідно – 19, 11, 10 ведмедів. У Східній Галичині ведмедів добуто в 1862 р. – 24, 1863 р. – 13, 1864 р. – 26, в Коломийському повіті відповідно – 3, 2, 0 гол [4 с. 252-253]. Відомий випадок, коли біля Коломиї, у Княждворі, у 1876 році на пасовищі ведмеді забили худобу і втекли з нею в ліс [5 с. 190].

У період з 1885 по 1901 рік у Коломийському повіті добували від 29 до 300 голів козулі. Щороку в середньому у повіті добували близько 1000 зайців, 40 кабанів, 400 перепілок, 100 диких качок. (Детальніше про чисельність добування дичини представлено у таблиці № 1)

Таблиця № 1

Добування дичини у Коломийському повіті з 1885 по 1901 р.р.

	1885-1893 р.р. [6 с. 2]	1888 [7 с. 110]	1898 [8 с. 37]	1900 [9 с. 150]	1901[10 с. 162]
Козуля	552	50	29	301	297
Заєць	6522	1050	323	1118	1216
Кабан	235	21	31	35	41
Ведмідь					8
Вовк	14				
Лисиця	991	54	82	197	201
Куниця				21	29
Тхір				36	38
Борсук				40	19
Глухар	99	13	2		
Тетерук			3	3	5
Рябчик	445	83	51	14	18
Фазан					
Куріпка	2109	250	187	254	31
Перепілка	6530	700	651	386	367
Вальдшнеп	2600	100	62	226	225
Бекас	225	35		119	187
Дика гуска			4	6	3
Дика качка	1320	140	65	80	92
Орел, яструб, сокіл	520	96	57	141	165
Сова	223	15	17	407	368

Відповідно до інформації, поданої радником державної дирекції лісів Густавом Летнером, у 1878 році у Коломийському повіті було добуто 15 кабанів, 3 ведмеді [11 с. 30], а у 1879 році – 18 кабанів, 10 вовків, 1 ведмедя [12 с. 14]. Слід відмітити, що ведення мисливської статистики в Австро-Угорській монархії, до якої належала Галичина, було передбачено розпорядженням Міністерства рільництва Австрії від 1874 року. До мисливської статистики включали чисельність добутої дичини, мисливського персоналу, господарські показники, завдані дикими тваринами збитки сільськогосподарським угіддям [13 с. 27-28]. У міжвоєнний період, за Другої Речі Посполитої, збір статистичної інформації на території Станиславівського воєводства регламентувало розпорядження воєводи від 22 грудня 1921 року. Функції збору інформації покладались на старост повітів [14 с. 13].

Опосередковано про велику кількість дичини у Коломийському повіті свідчить той факт, що на Коломийщині російські солдати під час Першої Світової війни не лише повністю перейшли на харчування дичиною, але й рештки перепродували місцевому населенню [15 с. 350-353].

Тогочасні дослідники вказували, що починаючи з 1902 року у повіті оселились олені, які зійшли взимку з гір. Особливо багато їх обліковали у Лісовій Слобідці, Коршеві, Черемхові [16 с. 130]. Лисаковський відзначав, що у Коршеві нараховували стада оленів, в яких кількість особин доходила й до 8 голів. Кам'янку Велику і Туру більше заселили козулі та зайці, а куріпки – найбільше східну частину Коломийського повіту [17 с. 188]. Місцеві органи державної влади вживали низку заходів щодо збільшення чисельності мисливських видів тварин. Розпорядження Станиславівського воєводи № 135 наказувало з жовтня 1929 року закрити полювання на всю мисливську дичину на території гміни Залуччя Коломийського повіту [18 с. 202].

Поки мисливська наука ще не встановила методологію підрахунку дичини, оригінальний метод оцінки мисливських господарств застосовували у Галичині кінця XIX – початку XX століття. До 1930 року основним показником економічної та екологічної ефективності було добування дичини. У тогочасній мисливській пресі можна було замість реклами зустріти замітки, що в такому-то господарстві така-то кількість мисливців на певній площі добула відповідну кількість дичини. Інформацію про проведення полювань мисливці Коломийщини мали змогу опубліковувати у мисливському фаховому часописі «Ловець», що виходив у Львові (1878-1939 рр.). Так, на полюванні, яке відбулось 20 лютого 1888 року у селі Турка і в якому взяло участь 30 мисливців, було добуто 257 зайців, 17 козуль та 2 лисиці. Власником господарства був Е. Торосєвич, а безпосередньо мисливством займався Якуб Агопсович [19 с. 54-55]. Високих показників у добуванні дичини досягли в Коломийському повіті на полюванні у грудні 1909 року. Виходячи з відсутності розвинутої транспортної мережі (добирання на гужовому транспорті, низька швидкість), полювання відбувались протягом декількох днів. Так, за три дні полювань у с. Джурові 8 мисливців добули лише одну лисицю і 9 зайців, а в

Орельці 20 мисливців – 38 зайців та 3 лисиці [20 с. 44]. На полюванні у селі Виноград 21 січня 1905 року 9 мисливців добули 1 козулю, 4 лисиці, 35 зайців [21 с. 54-55].

Крім того, публікації інформують про високі результати полювання у селі Велика Кам'янка, мисливські угіддя біля якого відомий тогочасний коломийський мисливець Лисаковський вважав найкращими у повіті. Вони складались з 3000 моргів лісу, оточених полем. На території лісу було багато струмків, що сприяло доброму розмноженню дичини, а саме: кабанів, а в останні роки і оленів. Він відзначав, що на протязі двадцяти років тут проходили полювання, але не більше як два рази у рік. За день полювання тут відстрілювали до 250 голів різної дичини. За сприятливої погоди та влучності учасників полювань тут нерідко лише за один день відстрілювали 50 голів козуль. Про те, на його думку, такий стан справ мав й негативні сторони для коломийських мисливців, так як «мисливство перейшло на комерційну основу. Найперше право відстрілу козуль було передано за великі гроші – 1000 крон за рік, панам з Буковини» [22 с. 33-34]. Містилась інформація про полювання в цих угіддях архикнязя Пйотра. Він та його друзі за день тут вполювали 21 козулю, 11 лисиць, 1 кабана і 51 зайця [23 с. 189]. У 1910 році право полювання тут орендував генерал Тадеуш Розвадовський [24 с. 8-10]. За два дні полювання було добуто 800 зайців, 60 козуль, 30 лисиць та дві старі козулі [25 с. 17]. Є інформація, що на полюванні 15 листопада 1927 року у Великій Кам'янці – ревір «Шаганівка», 11 мисливців добули 21 зайця та 1 лисицю. 22 листопада у ревірі «Глибока» 13 мисливців добули 43 зайці, 2 лисиці, 2 козулі. У мисливському господарстві Печеніжин, що займало 4 тис. га, було добуто 11 кабанів, 6 козуль, 52 зайці, 18 лисиць, 3 куниці. 4 січня 1905 року місцевий староста Лінде організував полювання у Черемхові, в якому взяло участь 6 осіб. Зроблено 38 пострілів і добуто 6 зайців та одну козулю. Результати могли б бути кращими, але цьому завадили багато промахів та «процвітання» браконьєрства [26 с. 79]. На полюванні 26 січня 1907 року у селі Виноград (власник угідь – Станіслав Пінтерхофер) за один день 6 мисливців добуло 2 лисиці та 37 зайців [27 с. 57].

У Другій Речі Посполитій площа Коломийського повіту складала 79950 га, з яких 6500 га – ліс. 13 листопада 1926 року на полюванні у селі Ліски 9 мисливців добули одну козулю та лисицю, 10 зайців; 20 листопада у с. Куличківцях 17 мисливців добули 54 зайці, 3 лисиці; 18 грудня у с. Княждвір (державний ревір) 11 мисливців добули 2 кабани, дикого кота, 2 зайців; 20 грудня у П'ядиках 16 мисливців добули 86 зайців і лисицю; 24 грудня у Княждворі 10 мисливців добули кабана, рись, 2 лисиці, 33 зайці; 13 січня 1927 року у Шепарівцях 20 мисливців добули 73 зайці; 17 січня у Слобідці 6 мисливців – 22 зайці [28 с. 63-65]. У цьому ж році на полюванні у селі Ценява 12 мисливців за день добули 42 зайці [29 с. 156].

Велике значення для Коломийського повіту мала рибальська галузь. Цьому сприяло його зручне географічне положення, так як через повіт протікала річка Прут. З історичних джерел відомо, що наприкінці XIX ст. почалось масове зариблення річок мальком риби. З 1879 року на ріці Прут проведено першу спробу акліматизації лосося. У 1882 році завдяки старанням професора Л. Вайгеля у Прут випущено 1000 шт. малька лосося. Зарибленням Прута займався й граф Артур Потоцький та надлісничий К. Обст. Протягом 1879-1882 рр. Прут було зариблено мальком лосося балтійського (2013 шт.), харіуса (950 шт.), вугра (300 шт.), лосося каліфорнійського (300 шт.), форелі річкової (19800 шт.), лина (300 шт.). Всього за цей період у річку Прут було випущено 29942 шт. малька різних видів риби [30 с. 106]. 20 вересня 1879 року до Прута біля Коломиї було випущено мальок вугрів, що дало можливість рибалкам у Корничі згодом виловлювати дорослі особини. До зариблення річки Прут спричинилось й Німецьке рибальське товариство у Берліні [31 с. 179-180]. За часів Другої Речі Посполитої з метою зариблення карпатських річок у державному надлісництві в Яремче на річці Жонка на рівні 540 метрів над рівнем моря діяв інкубатор. У 1932 році там стався пожар, але вже до 1935 року інкубатор було відновлено. Він складався з бетонного басейну та 15 інкубаційних апаратів, конструкція яких покращена рибальським інспектором Львівського воєводства – інженером Янішевським. Кожен інкубаційний апарат вміщав 10 тис. ікринок. Одночасно можна було інкубувати до 150 тис. ікринок

форелі. Воду, яку постачали до інкубатора, фільтрували природними фільтрами з щебеню. Безпосередньо біля інкубатора було розташовано три стави загальною площею біля 160 м^2, які використовували для розведення малька риби до 4-5 см. Нижче розмістили ще два стави площею 1000 м^2 кожен, призначені для розведення форелі для споживання. Розводили тут два види форелі: потічкову та райдужну. Лише струмкову форель продавали рибальським ревірам для зариблення. Хоча й головним завданням господарства було зариблення річки Прут, мальок форелі також реалізовували Солотвинському управлінню державними лісами, повітовому рибальському товариству у Коломиї, Спортивному клубу вудкарів у Львові, а також 4-му та 5-тому ревірам Бистриці Надвірнянської [32 с. 7]. У державному архіві Івано-Франківської області зберігається інформація про зарибленню річки Прут у Коломийському повіті у 20-30-тих роках XX ст. [33 с. 206].

Ведення рибальського господарства у Коломийському повіті зосереджувалось виключно на річках. Державна статистика за 1904 р. стверджувала, що на території повіту не було рибальських господарств, які б розводили рибу у ставках, тоді як у сусідньому Городенківському повіті було 18 ставків загальною площею 86,1 га, а в Косівському – 2 ставки загальною площею 0,4 га. [34 с. 183-184]. Великий розвиток ставкового рибальського господарства припав на кінець 20-их років XX ст. Лише у період з 1928 р. по 1930 р. у Коломийському повіті з’явилось 7 ставів. [35 с. 42] Історичні джерела свідчать, що на початку 1880-х рр. на річці Прут орендувати рибальські ревіри можна було у гмін, на території яких протікала річка. Зокрема, в Залуччі Коломийського повіту право вилову риби орендував рибак Ливицький за 30 золотих ринських. Але на той час не вся територія річки Прут здавалась в оренду. Від села Княждвір до Воскресінців рибу ловили всі охочі [36 с. 69].

Велике значення для ефективного рибальського господарювання на ріці Прут мав Рибальський закон 1887 року, який визначав, що організація оренди права вилову риби покладалось на органи державної влади. У 1904 році всі ріки Галичини були поділені на 490 ревірів протяжністю 8136 км [37 с. 43-55].

Едикт Галицького намісництва L. 91.242/1898 від 28 жовтня 1898 р. розподілив річку Прут на 18 рибальських ревірів, причому кожен ревір, як правило, починався та закінчувався межею між гмінами. У Коломийському повіті річка Прут була поділена на 5 рибальських ревірів (7-11): 7-й ревір – від межі між гмінами Саджавка та Іванівці до межі між гмінами Сопів і Вербіж; 8-й ревір займав всю річку Лючку – від початку до впадання її у річку Прут. Річка Пістинька була поділена на два ревіри (9, 10): 9-й ревір – починався від витоку річки і простягався до моста в селі Пістинь; 10-й ревір – від моста в селі Пістинь до впадання у річку Прут; 11-й ревір – від межі між гмінами Сопів і Вербіж до межі між гмінами Залуччя та Замулинці [38 с. 3-5].

У 1904 році у Коломийському повіті на період з 1 квітня 1904 року по 1 квітня 1914 року 7 – ий рибальський ревір надано в оренду спілці С. Подольский, Т. Дидинський і Гаврило Захарчук з річною орендою 450 крон; 8-ий ревір річки Прут взяла в оренду з 1 січня 1913 року на 10 років рибальська спілка, в яку входили Михайло Моранюк, Зайчук, Іван Обушак, Михайло Обріско, Василь Тимко, за 84 крони; 10-ий ревір здано в оренду 4 травня 1913 року на 10 років п. Юзефові Хельфельдові з міста Коломиї за 75 крон [39 с. 158-160]. Мешканці Коломиї орендували у цей же період рибальські ревіри на річці Прут, а саме: Ігнатій Микитюк з Коломиї орендував 11-ий ревір за 400 крон, а 12-ий ревір – Ян Левицький з Коломиї [40 с. 342].

У 1911 році річку Прут було поділено на 18 ревірів, з яких 2 були приватними, тобто, знаходились на приватній землі, і ними користувались їх власники. 16 ревірів знаходились на суспільних землях і були здані в оренду. Річна сума оренди рибальських ревірів у Галичині становила 57503 крони, а 16 ревірів річки Прут – 2101 крон. Середньорічна вартість користування рибальським ревіром на Пруті складала 131,31 крони. Найвищу вартість платили за користування 16-им ревіром – 400 крон, а найнижчу – лише 8 крон [41 с. 208-210].

Також архівні справи свідчать, що місцевий німець Ян Рупп із Росохача Коломийського повіту з 1 січня 1923 по 31 грудня 1932 року орендував 13-й рибальський округ на річці Чорняві – лівої притоки річки Прут [42].

Крім того, за свідченнями тогочасних дослідників, крім риби у Коломийському повіті на річці Прут виловлювали велику кількість раків [43 с. 52-54].

Для ефективного ведення рибальського господарства Малопольське землеробське товариство організовувало в 1931 році одноденні курси з галузі річкового рибальства у Ярославі, Коломиї та Чорткові [44 с. 4]. Також з метою ефективного ведення рибальської галузі фаховий рибальський часопис «Окульник» публікував інформацію про рівень води у річках Галичини. Так, професор Вайгель відзначав низький рівень води у ріці Прут (30 квітня 1883 року), що призвело до загибелі риби. Публікували й детальні щоденні спостереження за рівнем води на річці Прут у Коломиї, який проводив інженер Шайер у квітні-березні [45 с. 61-62].

З метою дотримання вимог Рибальського закону та надання методичної допомоги рибалкам, які вели господарство на ріці Прут, відповідно до розпоряджень Галицького намісництва 20 лютого 1880р. № 8852, 6 березня 1880 року № 28322 у Коломиї розгорнула широку діяльність філія Крайового рибальського товариства. У 1880 році товариство нараховувало 626 членів, з яких 381 знаходився у філіях, а 245 – у Кракові [46 с. 177-180]. Товариство у статті «Рибальство і нафта» (1898 р.) звертало увагу на забруднення річки Прут відходами нафти нафтовою копальнею з Слободи Рунгурської та рафінерією з Коломиї та Печеніжина. З цього приводу було подано відповідне звернення до Галицького намісництва [47 с. 32-33]. Практично аналогічна стурбованість товариства була викладена у статті «Забруднення води» (1894 р.), де вказано, що забруднення Пруту нафтою приносить найбільшу шкоду: «Практично всі потоки біля Слободи забруднені нафтою, яка виливається із ємкостей, в які вона стікає. В результаті такого забруднення в місцевих потоках взагалі не залишилось риби» [48 с. 30]. Керівник товариства Зигмунт Фішер у статті «Рибальскі відносини на річках Прут та Черемош» (1893 р.) висловлював занепокоєння, що збитки рибальству завдають не лише промислові відходи нафти, які містять сірчану кислоту, але й видобуток щебеню. Дослідники також відзначали, що у Коломийському повіті торгівля рибою знаходилась в руках

євреїв, які часто, незважаючи на закон, продавали її менших розмірів, ніж це було визначено Законом, що завдавало збитки рибальському господарству [49 с. 39].

За часів правління Другої Речі Посполитої діяло «Повітове рибальське товариство у Коломиї», засноване у 1923 році. У 1929 році товариство обліковувало 42 члени. Головною ціллю товариства був розвиток спортивного рибальства на ріці Прут [50 с. 779]. Тогочасні видання відзначали, що на річці Прут найкраще ловити форель вудкою вище Коломийського моста, де вода «котлує» [51 с. 17-18]. В. Кульматицький у праці «Зимовий вилов риби на Пруті біля Коломиї» (1931 р.) відзначав, що найпоширенішим способом вилову риби на річці Прут біля Коломиї є вилов з використанням невода [52 с. 4].

У торгівлі рибою в Коломийському повіті мали велике значення цивілізаційні процеси, які сприяли розвитку транспортного сполучення. Прокладення через Коломийський повіт залізниці сприяло входженням у гори великої кількості євреїв, які пожвавили торгівлю дичиною та рибою. Вони вивозили рибу в інші місця, де вона коштувала дорожче. Якщо до прокладення залізниці у Карпатах форель вагою у півфунта можна було купити лише за 3-5 центів, то ціна в подальшому зросла у 10 разів. Для потреб корчми гуцули на замовлення виловлювали рибу у річці Прут. Більшу рибу продавали євреюкорчмарю, а меншу забирали собі – варили юшку. У міжвоєнний період переважна більшість рибальських господарств Станиславівського повіту реалізовувала продукцію на місцевому ринку у містах Львові, Стрию, Станиславові, Коломиї, Косові [53 с. 108]. Розвиток залізниці сприяв розвитку торгівлі із застосуванням поштових посилок. Так, в 1897 році з Коломийського повіту поштовими посилками експортовано 2100 кг риби, з яких: до країн Австро-Угорської імперії – 1000 кг, а за межі імперії – 1100 кг. До Коломийського повіту рибу не експортували.

Висновок

Отже, в Коломийському повіті у досліджуваний період рибальство, головним чином, зосереджувалось на річці Прут. Для розвитку рибальства велику роль відігравали громадські організації: Крайове рибальське товариство,

Повітове рибальське товариство у Коломиї, Малопольське землеробське товариство, які сприяли зарибленню річок, навчанню рибалок, впливали на органи державної влади щодо виконання вимог законодавства з охорони риби. Поштовхом до розвитку рибальства на річці Прут стало розмежування річки Прут наприкінці XIX ст. на рибальські ревіри, які отримували у користування на конкурсах, сплачували за їх оренду кошти та несли відповідальність за виконанням вимог законодавства та розведення риби. Встановлено, що негативно на ведення галузі рибальства впливало забруднення річки Прут відходами нафтовидобутку та вибору гравію з річки. Починаючи з XX ст. рибальство набуло не лише промислового характеру, але й отримало рекреаційно-спортивне значення.

Список використаної літератури

1. Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi // Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.

2. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 33-49.

3. Wilki i niedżwiedzie w latach 1812-1814//Łowiec. – 1934. – № 13-14. – S. 112.

4. Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1866. – S. 252-253.

5. Kronika //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 190.

6. Myśliwstwo na wystawie Paryskiej // Łowiec. – 1900. – № 24. – S. 2.

7. Wykaz zwierzyny, ubitej w ciągu r. 1888 zestawiony na podstawie dat urzędowych przez G.Lettnera, radcę lasowego //Łowiec. – 1889. – № 7. – S. 110.

8. Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1900. – № 3. – S.37.

9. Wykaz ubitej zwierzyny w r.1900 //Łowiec – 1903. – № 13. – S.150.

10. Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1903. – № 14. – S.162.

11. Kronika // Łowiec. – 1880. – № 2. – S. 30.

12. Kronika//Łowiec. – 1881. – № 1. – S. 14.

13. Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 27-28.
14. L. 1696 VII. ex 192 l. Stanisławów, dnia 22 grudnia 1921 Przestrzeganie ustawy łowieckiej przy wydzierżawianiu polowan. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1922. – № 1. – S.13.
15. Гунчак М. С. Відношення суспільства в Галичині до хижаків за часів Австро-Угорської імперії і Польщі / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП "Гуцульщина", 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 350 – 353.
16. Korespondencje //Łowiec. – 1906. – № 10. – S. 130.
17. Kuropatwy w Kołomyiskim // Łowiec Polski – 1927. – № 12. – S.188.
18. Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 16. – S. 202.
19. Kronika // Łowiec. – 1888. – № 3. – S. 54-55.
20. Korespondencje//Łowiec. – 1910. – № 4. – S.44.
21. Kronika // Łowiec. – 1905. – № 5. – S. 54-55.
22. Łysakowski J. Ostatni zajazd na... Pokuciu//Łowiec. – 1908. – № 3. – S. 33-34.
23. Sprawozdania łowieckie. // Łowiec. – 1895. – № 12. – S. 189.
24. Sander A. Legalna ochrona lisa / Alfred Sander // Łowiec. – 1939. - №1-2. – S.8-10.
25. W obronie lisa // Łowiec. – 1939. - №1-2. – S.17.
26. Martyniec Korespondencje // Łowiec. – 1905. – № 7. – S. 79.
27. Łysakowski Józef Kołomya, 8 lutego1907. // Łowiec. – 1907. – № 5. – S. 57.
28. Łysakowski Leopold Głos z Pokucia // Łowiec. – 1927. – № 4. – S. 63-65.
29. Kronika myśliwska // Łowiec Polski – 1927. – № 10. – S.156.
30. Nowicki M. Zarybienie wód Galicyi w roku 1882//Łowiec. – 1883. – № 7. – S.106.
31. Okólnik do sz. oddziałów towarzystwa rybackiego // Łowiec. – 1879. – № 12. – S. 179–180.

32. Ośrodek zarybieniowy w nadleśnictwie pańѕtwowem Jaremcze // Echa leśne. – 1935. - № 23. – S. 7.
33. Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 56, Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк. 206.
34. Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 85. – S.183-184.
35. Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 269, Дані повітових відділів самоуправління про хід робіт з покращення пасовищ і про кількість водойм в повітах воєводства. 11 червня – 29 листопада 1930 р., арк. 42.
36. Badania rozsiedlienia ryb // Okólnik. – 1883. – № III. – S. 69.
37. Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.
38. Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.3-5.
39. Zmiany zaszłe w dzierżawaeh rewirów rybaekieh od r. 1912 po koniec lutego 1914 r.// Okólnik. – 1914. – № 7. – S.158-160.
40. Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S.342
41. Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.
42. ДАІФО – Ф.1, оп.10, спр.500, арк.25, 46 зв.
43. Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №5. – S. 52-54.
44. Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 10. Теребовлянське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 228. Листування повітового староства з воєводським управлінням про облік рибальських товариств і рибних угідь. 6-10 серпня 1931 р., арк. 4.

45. Stan wód Galicyi w roku 1882.// Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 61 – 62.
46. Krajowe towarystwo rybackie w Krakowie Zagajenie drugiego walnego Zgromadzenia Towarzystwa rybackiego d. 3 Października przez przewodniczącego Dra M. Nowickiego //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 177-180.
47. Rybactwo i nafta // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.32-33.
48. Zanieczyszczanie wód // Okólnik. – 1894. – №14. – S.30.
49. Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.
50. Kronika Towarystw Rybackich // Przegląd rybacki. – 1929. – № 12. – S. 776–779.
51. Dniestr i Prut. // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.17-18.
52. Kulmatycki W. O zimowem połowie ryb na Prucie w okolicach Kołomyji / W. Kulmatycki. – Warszawa : [b. w.], 1931. – S. 4.
53. Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 56, Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк. 108.

Організація мисливського та рибальського господарства у Коломийському повіті кінця XIX – початку XX ст. // Український феномен Гуцульщини: національний та Європейський контексти. Матеріали XXI Міжнародної наукової конференції в рамках XXIV Міжнародного гуцульського фестивалю (м. Коломия, 11 серпня 2017 року) – Коломия : Вік. 2017. С. – 225-230.

Теж саме але з посиланнями

УДК 649.1

ББК 47.11 (4 Укр) + 47.2(4Укр)

Проців Олег Романович

кандидат наук з державного управління

головний спеціаліст Івано-Франківського обласного

управління лісового та мисливського господарства

Організація мисливського та рибальського господарства у Коломийському повіті кінця XIX – початку XX ст.

Анотація

У статті проаналізовано розвиток мисливства та рибальства у Коломиї та Коломийському повіті середини XIX – початку XX століття. Досліджено діяльність повітового рибальського товариства у Коломиї, Крайового рибальського товариства, Львівського спортивного клубу вудкарів у Львові, Малопольського землеробського товариства. Проведено економічний аналіз галузі мисливства та рибальства у Коломийському повіті досліджуваного періоду.

Ключові слова: Коломия, Галичина, рибальство мисливство, полювання.

Protsiv Oleg Romanovych

main specialist of Ivano-Frankivsk Regional

Agency for Forestry Resources and Hunting

Organization of hunting and fishing economy in Kolomyia district in late 19th - early 20th century.

Summary

The article analyzes the development of hunting and fishing in Kolomyia and Kolomyia district in middle of the 19th - early 20th century. It was researched the activity of the county fishing company in Kolomyia, Regional Fishing Association, Lviv sports club of fishermen in Lviv, Malopolska agricultural company. It was made the economic analysis of hunting and fishing in Kolomyia district study period.

Keywords: Kolomyia, Galicia, fishing, hunting, hunting.

Одним із видів промислів та відпочинку було й залишається мисливство. Про вагоме значення дичини, як продукції харчування, на Покутті відзначав С. Павлік. Він вказував, що дичина складала 10% від всього споживання м’яса [1 с. 2-6][1]. Тогочасні статистичні дані відзначали, що у 1897 році з Коломийського повіту поштою вивезено 586 кг дичини, тоді як жодного кілограма не було ввезено, а риби ввезено пошто 30 кг: з Галичини – 20 кг та з країн Австро-Угорської імперії – 10 [2 с. 33-49].[2]

Перша письмова інформація про добування хижаків на Коломийщині датується 1812 роком в «Оновленому вітчизняному віснику для Австрійської імперії». Ведмедів у ті часи вважали хижаками, і за кожну добуту голову ведмедя та вовка мисливцю сплачували премію у розмірі 4 флорени та 30 грайцерів за одну голову. Отож, у 1812 році в Галичині виплачено премій за добування 10 голів ведмедя, в 1813 році – 9, а в 1814 році – 21. У Коломийській окрузі (циркулі) у 1812 році добуто 30 вовків, 1813 р. – 12, 1814 р. – 32 [3 с. 112][3]. Відповідно до урядового звіту від 5 жовтня 1865 року у східній Галичині було добуто в 1862 році 261 вовк, 1863 р. – 195, у 1864 р. – 196, а в Коломийському повіті відповідно – 19, 11, 10 ведмедів. У Східній Галичині ведмедів добуто в 1862 р. – 24, 1863 р. – 13, 1864 р. – 26, в Коломийському

---

[1] Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi // Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.

[2] Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 33-49.

[3] Wilki i niedżwiedzie w latach 1812-1814//Łowiec. – 1934. – № 13-14. – S. 112.

повіті відповідно – 3, 2, 0 гол [4 с. 252-253].[4] Відомий випадок, коли біля Коломиї, у Княждворі, у 1876 році на пасовищі ведмеді забили худобу і втекли з нею в ліс [5 с. 190][5].

У період з 1885 по 1901 рік у Коломийському повіті добували від 29 до 300 голів козулі. Щороку в середньому у повіті добували близько 1000 зайців, 40 кабанів, 400 перепілок, 100 диких качок. (Детальніше про чисельність добування дичини представлено у таблиці № 1)

Таблиця № 1

Добування дичини у Коломийському повіті з 1885 по 1901 р.р.

	1885-1893 р.р. [6 с. 2] [6.]	1888 [7 с. 110][7]	1898 [8 с. 37][8]	1900 [9 с. 150][9]	1901[10 с. 162][10]
Козуля	552	50	29	301	297
Заєць	6522	1050	323	1118	1216
Кабан	235	21	31	35	41
Ведмідь					8
Вовк	14				
Лисиця	991	54	82	197	201
Куниця				21	29
Тхір				36	38
Борсук				40	19
Глухар	99	13	2		
Тетерук			3	3	5
Рябчик	445	83	51	14	18
Фазан					
Куріпка	2109	250	187	254	31
Перепілка	6530	700	651	386	367
Вальдшнеп	2600	100	62	226	225
Бекас	225	35		119	187

---

[4] Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1866. – S. 252-253.

[5] Kronika //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 190.

6 Myśliwstwo na wystawie Paryskiej // Łowiec. – 1900. – № 24. – S. 2.

[7] Wykaz zwierzyny, ubitej w ciągu r. 1888 zestawiony na podstawie dat urzędowych przez G.Lettnera, radcę lasowego //Łowiec. – 1889. – № 7. – S. 110.

[8] Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1900. – № 3. – S.37.

[9] Wykaz ubitej zwierzyny w r.1900 //Łowiec – 1903. – № 13. – S.150.

[10] Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1903. – № 14. – S.162.

Дика гуска			4	6	3
Дика качка	1320	140	65	80	92
Орел, яструб, сокіл	520	96	57	141	165
Сова	223	15	17	407	368

Відповідно до інформації, поданої радником державної дирекції лісів Густавом Летнером, у 1878 році у Коломийському повіті було добуто 15 кабанів, 3 ведмеді [11 с. 30][11], а у 1879 році – 18 кабанів, 10 вовків, 1 ведмедя [12 с. 14].[12] Слід відмітити, що ведення мисливської статистики в Австро-Угорській монархії, до якої належала Галичина, було передбачено розпорядженням Міністерства рільництва Австрії від 1874 року. До мисливської статистики включали чисельність добутої дичини, мисливського персоналу, господарські показники, завдані дикими тваринами збитки сільськогосподарським угіддям [13 с. 27-28].[13] У міжвоєнний період, за Другої Речі Посполитої, збір статистичної інформації на території Станиславівського воєводства регламентувало розпорядження воєводи від 22 грудня 1921 року. Функції збору інформації покладались на старост повітів [14 с. 13][14].

Опосередковано про велику кількість дичини у Коломийському повіті свідчить той факт, що на Коломийщині російські солдати під час Першої

---

[11] Kronika // Łowiec. – 1880. – № 2. – S. 30.

[12] Kronika//Łowiec. – 1881. – № 1. – S. 14.

[13] Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 27-28.

[14] L. 1696 VII. ex 192 l. Stanisławów, dnia 22 grudnia 1921 Przestrzeganie ustawy łowieckiej przy wydzierżawianiu polowan. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1922. – № 1. – S.13.

Світової війни не лише повністю перейшли на харчування дичиною, але й рештки перепродували місцевому населенню [15 с. 350-353][15].

Тогочасні дослідники вказували, що починаючи з 1902 року у повіті оселились олені, які зійшли взимку з гір. Особливо багато їх обліковували у Лісовій Слобідці, Коршеві, Черемхові [16 с. 130][16]. Лисаковський відзначав, що у Коршеві нараховували стада оленів, в яких кількість особин доходила й до 8 голів. Кам'янку Велику і Туру більше заселили козулі та зайці, а куріпки – найбільше східну частину Коломийського повіту [17 с. 188][17]. Місцеві органи державної влади вживали низку заходів щодо збільшення чисельності мисливських видів тварин. Розпорядження Станиславівського воєводи № 135 наказувало з жовтня 1929 року закрити полювання на всю мисливську дичину на території гміни Залуччя Коломийського повіту [18 с. 202][18].

Поки мисливська наука ще не встановила методологію підрахунку дичини, оригінальний метод оцінки мисливських господарств застосовували у Галичині кінця ХІХ – початку ХХ століття. До 1930 року основним показником економічної та екологічної ефективності було добування дичини. У тогочасній мисливській пресі можна було замість реклами зустріти замітки, що в такому-то господарстві така-то кількість мисливців на певній площі добула відповідну кількість дичини. Інформацію про проведення полювань мисливці Коломийщини мали змогу опубліковувати у мисливському фаховому часописі «Ловець», що виходив у Львові (1878-1939 рр.). Так, на полюванні, яке відбулось 20 лютого 1888 року у селі Турка і в якому взяло участь 30

[15] Гунчак М. С. Відношення суспільства в Галичині до хижаків за часів Австро-Угорської імперії і Польщі / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП "Гуцульщина", 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 350 – 353.

[16] Korespondencje //Łowiec. – 1906. – № 10. – S. 130.

[17] Kuropatwy w Kołomyiskim // Łowiec Polski – 1927. – № 12. – S.188.

[18] Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 16. – S. 202.

мисливців, було добуто 257 зайців, 17 козуль та 2 лисиці. Власником господарства був Е. Торосєвич, а безпосередньо мисливством займався Якуб Агопсович [19 с. 54-55][19]. Високих показників у добуванні дичини досягли в Коломийському повіті на полюванні у грудні 1909 року. Виходячи з відсутності розвинутої транспортної мережі (добирання на гужовому транспорті, низька швидкість), полювання відбувались протягом декількох днів. Так, за три дні полювань у с. Джурові 8 мисливців добули лише одну лисицю і 9 зайців, а в Орельці 20 мисливців – 38 зайців та 3 лисиці [20 с. 44].[20] На полюванні у селі Виноград 21 січня 1905 року 9 мисливців добули 1 козулю, 4 лисиці, 35 зайців [21 с. 54-55][21].

Крім того, публікації інформують про високі результати полювання у селі Велика Кам'янка, мисливські угіддя біля якого відомий тогочасний коломийський мисливець Лисаковський вважав найкращими у повіті. Вони складались з 3000 моргів лісу, оточених полем. На території лісу було багато струмків, що сприяло доброму розмноженню дичини, а саме: кабанів, а в останні роки і оленів. Він відзначав, що на протязі двадцяти років тут проходили полювання, але не більше як два рази у рік. За день полювання тут відстрілювали до 250 голів різної дичини. За сприятливої погоди та влучності учасників полювань тут нерідко лише за один день відстрілювали 50 голів козуль. Про те, на його думку, такий стан справ мав й негативні сторони для коломийських мисливців, так як «мисливство перейшло на комерційну основу. Найперше право відстрілу козуль було передано за великі гроші – 1000 крон за рік, панам з Буковини» [22 с. 33-34][22]. Містилась інформація про полювання в цих угіддях архикнязя Пйотра. Він та його друзі за день тут вполювали 21 козулю, 11 лисиць, 1 кабана і 51 зайця [23 с. 189][23]. У 1910 році право

---

[19] Kronika // Łowiec. – 1888. – № 3. – S. 54-55.

[20] Korespondencje//Łowiec. – 1910. – № 4. – S.44.

[21] Kronika // Łowiec. – 1905. – № 5. – S. 54-55.

[22] Łysakowski J. Ostatni zajazd na... Pokuciu//Łowiec. – 1908. – № 3. – S. 33-34.

[23] Sprawozdania łowieckie. // Łowiec. – 1895. – № 12. – S. 189.

полювання тут орендував генерал Тадеуш Розвадовський [24 с. 8-10][24]. За два дні полювання було добуто 800 зайців, 60 козуль, 30 лисиць та дві старі козулі [25 с. 17][25]. Є інформація, що на полюванні 15 листопада 1927 року у Великій Кам'янці – ревір «Шаганівка», 11 мисливців добули 21 зайця та 1 лисицю. 22 листопада у ревірі «Глибока» 13 мисливців добули 43 зайці, 2 лисиці, 2 козулі. У мисливському господарстві Печеніжин, що займало 4 тис. га, було добуто 11 кабанів, 6 козуль, 52 зайці, 18 лисиць, 3 куниці. 4 січня 1905 року місцевий староста Лінде організував полювання у Черемхові, в якому взяло участь 6 осіб. Зроблено 38 пострілів і добуто 6 зайців та одну козулю. Результати могли б бути кращими, але цьому завадили багато промахів та «процвітання» браконьєрства [26 с. 79][26]. На полюванні 26 січня 1907 року у селі Виноград (власник угідь – Станіслав Пінтерхофер) за один день 6 мисливців добуло 2 лисиці та 37 зайців [27 с. 57][27].

У Другій Речі Посполитій площа Коломийського повіту складала 79950 га, з яких 6500 га – ліс. 13 листопада 1926 року на полюванні у селі Ліски 9 мисливців добули одну козулю та лисицю, 10 зайців; 20 листопада у с. Куличківцях 17 мисливців добули 54 зайці, 3 лисиці; 18 грудня у с. Княждвір (державний ревір) 11 мисливців добули 2 кабани, дикого кота, 2 зайців; 20 грудня у П'ядиках 16 мисливців добули 86 зайців і лисицю; 24 грудня у Княждворі 10 мисливців добули кабана, рись, 2 лисиці, 33 зайці; 13 січня 1927 року у Шепарівцях 20 мисливців добули 73 зайці; 17 січня у Слобідці 6 мисливців – 22 зайці [28 с. 63-65][28]. У цьому ж році на полюванні у селі Ценява 12 мисливців за день добули 42 зайці [29 с. 156][29].

---

[24] Sander A. Legalna ochrona lisa / Alfred Sander // Łowiec. – 1939. - №1-2. – S.8-10.

[25] W obronie lisa // Łowiec. – 1939. - №1-2. – S.17.

[26] Martyniec Korespondencje // Łowiec. – 1905. – № 7. – S. 79.

[27] Łysakowski Józef Kołomya, 8 lutego1907. // Łowiec. – 1907. – № 5. – S. 57.

[28] Łysakowski Leopold Głos z Pokucia // Łowiec. – 1927. – № 4. – S. 63-65.

[29] Kronika myśliwska // Łowiec Polski – 1927. – № 10. – S.156.

Велике значення для Коломийського повіту мала рибальська галузь. Цьому сприяло його зручне географічне положення, так як через повіт протікала річка Прут. З історичних джерел відомо, що наприкінці XIX ст. почалось масове зариблення річок мальком риби. З 1879 року на ріці Прут проведено першу спробу акліматизації лосося. У 1882 році завдяки старанням професора Л. Вайгеля у Прут випущено 1000 шт. малька лосося. Зарибленням Прута займався й граф Артур Потоцький та надлісничий К. Обст. Протягом 1879-1882 рр. Прут було зариблено мальком лосося балтійського (2013 шт.), харіуса (950 шт.), вугра (300 шт.), лосося каліфорнійського (300 шт.), форелі річкової (19800 шт.), лина (300 шт.). Всього за цей період у річку Прут було випущено 29942 шт. малька різних видів риби [30 с. 106][30]. 20 вересня 1879 року до Прута біля Коломиї було випущено мальок вугрів, що дало можливість рибалкам у Корничі згодом виловлювати дорослі особини. До зариблення річки Прут спричинилось й Німецьке рибальське товариство у Берліні [31 с. 179-180][31]. За часів Другої Речі Посполитої з метою зариблення карпатських річок у державному надлісництві в Яремче на річці Жонка на рівні 540 метрів над рівнем моря діяв інкубатор. У 1932 році там стався пожар, але вже до 1935 року інкубатор було відновлено. Він складався з бетонного басейну та 15 інкубаційних апаратів, конструкція яких покращена рибальським інспектором Львівського воєводства – інженером Янішевським. Кожен інкубаційний апарат вміщав 10 тис. ікринок. Одночасно можна було інкубувати до 150 тис. ікринок форелі. Воду, яку постачали до інкубатора, фільтрували природними фільтрами з щебеню. Безпосередньо біля інкубатора було розташовано три стави загальною площею біля 160 м^2, які використовували для розведення малька риби до 4-5 см. Нижче розмістили ще два стави площею 1000 м^2 кожен, призначені для розведення форелі для споживання. Розводили тут два види

---

[30] Nowicki M. Zarybienie wód Galicyi w roku 1882//Łowiec. – 1883. – № 7. – S.106.

[31] Okólnik do sz. oddziałów towarzystwa rybackiego // Łowiec. – 1879. – № 12. – S. 179–180.

форелі: потічкову та райдужну. Лише струмкову форель продавали рибальським ревірам для зариблення. Хоча й головним завданням господарства було зариблення річки Прут, мальок форелі також реалізовували Солотвинському управлінню державними лісами, повітовому рибальському товариству у Коломиї, Спортивному клубу вудкарів у Львові, а також 4-му та 5-тому ревірам Бистриці Надвірнянської [32 с. 7][32]. У державному архіві Івано-Франківської області зберігається інформація про зарибленню річки Прут у Коломийському повіті у 20-30-тих роках XX ст. [33 с. 206][33].

Ведення рибальського господарства у Коломийському повіті зосереджувалось виключно на річках. Державна статистика за 1904 р. стверджувала, що на території повіту не було рибальських господарств, які б розводили рибу у ставках, тоді як у сусідньому Городенківському повіті було 18 ставків загальною площею 86,1 га, а в Косівському – 2 ставки загальною площею 0,4 га. [34 с. 183-184][34]. Великий розвиток ставкового рибальського господарства припав на кінець 20-их років XX ст. Лише у період з 1928 р. по 1930 р. у Коломийському повіті з'явилось 7 ставів. [35 с. 42][35] Історичні джерела свідчать, що на початку 1880-х рр. на річці Прут орендувати рибальські ревіри можна було у гмін, на території яких протікала річка.

[32] Ośrodek zarybieniowy w nadleśnictwie państwowem Jaremcze // Echa leśne. – 1935. - № 23. – S. 7.

[33] Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 56, Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк. 206.

[34] Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 85. – S.183-184.

[35] Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 269, Дані повітових відділів самоуправління про хід робіт з покращення пасовищ і про кількість водойм в повітах воєводства. 11 червня – 29 листопада 1930 р., арк. 42.

Зокрема, в Залуччі Коломийського повіту право вилову риби орендував рибак Ливицький за 30 золотих ринських. Але на той час не вся територія річки Прут здавалась в оренду. Від села Княждвір до Воскресінців рибу ловили всі охочі [36 с. 69][36].

Велике значення для ефективного рибальського господарювання на ріці Прут мав Рибальський закон 1887 року, який визначав, що організація оренди права вилову риби покладалось на органи державної влади. У 1904 році всі ріки Галичини були поділені на 490 ревірів протяжністю 8136 км [37 с. 43-55][37].

Едикт Галицького намісництва L. 91.242/1898 від 28 жовтня 1898 р. розподілив річку Прут на 18 рибальських ревірів, причому кожен ревір, як правило, починався та закінчувався межею між гмінами. У Коломийському повіті річка Прут була поділена на 5 рибальських ревірів (7-11): 7-й ревір – від межі між гмінами Саджавка та Іванівці до межі між гмінами Сопів і Вербіж; 8-й ревір займав всю річку Лючку – від початку до впадання її у річку Прут. Річка Пістинька була поділена на два ревіри (9, 10): 9-й ревір – починався від витоку річки і простягався до моста в селі Пістинь; 10-й ревір – від моста в селі Пістинь до впадання у річку Прут; 11-й ревір – від межі між гмінами Сопів і Вербіж до межі між гмінами Залуччя та Замулинці [38 с. 3-5][38].

У 1904 році у Коломийському повіті на період з 1 квітня 1904 року по 1 квітня 1914 року 7 – ий рибальський ревір надано в оренду спілці С. Подольский, Т. Дидинський і Гаврило Захарчук з річною орендою 450 крон; 8-ий ревір річки Прут взяла в оренду з 1 січня 1913 року на 10 років рибальська спілка, в яку входили Михайло Моранюк, Зайчук, Іван Обушак, Михайло Обріско, Василь Тимко, за 84 крони; 10-ий ревір здано в оренду 4 травня 1913 року на 10 років п. Юзефові Хельфельдові з міста Коломиї за 75 крон [39 с.

---

[36] Badania rozsiedlienia ryb // Okólnik. – 1883. – № III. – S. 69.

[37] Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

[38] Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.3-5.

158-160][39]. Мешканці Коломиї орендували у цей же період рибальські ревіри на річці Прут, а саме: Ігнатій Микитюк з Коломиї орендував 11-ий ревір за 400 крон, а 12-ий ревір – Ян Левицький з Коломиї [40 с. 342][40].

У 1911 році річку Прут було поділено на 18 ревірів, з яких 2 були приватними, тобто, знаходились на приватній землі, і ними користувались їх власники. 16 ревірів знаходились на суспільних землях і були здані в оренду. Річна сума оренди рибальських ревірів у Галичині становила 57503 крони, а 16 ревірів річки Прут – 2101 крон. Середньорічна вартість користування рибальським ревіром на Пруті складала 131,31 крони. Найвищу вартість платили за користування 16-им ревіром – 400 крон, а найнижчу – лише 8 крон [41 с. 208-210][41].

Також архівні справи свідчать, що місцевий німець Ян Рупп із Росохача Коломийського повіту з 1 січня 1923 по 31 грудня 1932 року орендував 13-й рибальський округ на річці Чорняві – лівої притоки річки Прут [42][42].

Крім того, за свідченнями тогочасних дослідників, крім риби у Коломийському повіті на річці Прут виловлювали велику кількість раків [43 с. 52-54][43].

Для ефективного ведення рибальського господарства Малопольське землеробське товариство організовувало в 1931 році одноденні курси з галузі річкового рибальства у Ярославі, Коломиї та Чорткові [44 с. 4][44]. Також з

---

[39] Zmiany zaszłe w dzierżawaeh rewirów rybaekieh od r. 1912 po koniec lutego 1914 r.// Okólnik. – 1914. – № 7. – S.158-160.

[40] Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S.342

[41] Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.

[42] ДАІФО – Ф.1, оп.10, спр.500, арк.25, 46 зв.

[43] Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №5. – S. 52-54.

[44] Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 10. Теребовлянське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 228. Листування повітового

метою ефективного ведення рибальської галузі фаховий рибальський часопис «Окульник» публікував інформацію про рівень води у річках Галичини. Так, професор Вайгель відзначав низький рівень води у ріці Прут (30 квітня 1883 року), що призвело до загибелі риби. Публікували й детальні щоденні спостереження за рівнем води на річці Прут у Коломиї, який проводив інженер Шайер у квітні-березні [45 с. 61-62][45].

З метою дотримання вимог Рибальського закону та надання методичної допомоги рибалкам, які вели господарство на ріці Прут, відповідно до розпоряджень Галицького намісництва 20 лютого 1880р. № 8852, 6 березня 1880 року № 28322 у Коломиї розгорнула широку діяльність філія Крайового рибальського товариства. У 1880 році товариство нараховувало 626 членів, з яких 381 знаходився у філіях, а 245 – у Кракові [46 с. 177-180][46]. Товариство у статті «Рибальство і нафта» (1898 р.) звертало увагу на забруднення річки Прут відходами нафти нафтовою копальнею з Слободи Рунгурської та рафінерією з Коломиї та Печеніжина. З цього приводу було подано відповідне звернення до Галицького намісництва [47 с. 32-33][47]. Практично аналогічна стурбованість товариства була викладена у статті «Забруднення води» (1894 р.), де вказано, що забруднення Пруту нафтою приносить найбільшу шкоду: «Практично всі потоки біля Слободи забруднені нафтою, яка виливається із ємкостей, в які вона стікає. В результаті такого забруднення в місцевих потоках взагалі не залишилось риби» [48 с. 30][48]. Керівник товариства Зигмунт Фішер у статті «Рибальскі відносини на річках Прут та Черемош» (1893 р.) висловлював занепокоєння, що збитки рибальству завдають не лише промислові відходи

старостра з воєводським управлінням про облік рибальських товариств і рибних угідь. 6-10 серпня 1931 р., арк. 4.

[45] Stan wód Galicyi w roku 1882.// Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 61 – 62.

[46] Krajowe towarystwo rybackie w Krakowie Zagajenie drugiego walnego Zgromadzenia Towarzystwa rybackiego d. 3 Października przez przewodniczącego Dra M. Nowickiego //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 177-180.

[47] Rybactwo i nafta // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.32-33.

[48] Zanieczyszczanie wód // Okólnik. – 1894. – №14. – S.30.

нафти, які містять сірчану кислоту, але й видобуток щебеню. Дослідники також відзначали, що у Коломийському повіті торгівля рибою знаходилась в руках євреїв, які часто, незважаючи на закон, продавали її менших розмірів, ніж це було визначено Законом, що завдавало збитки рибальському господарству [49 с. 39][49].

За часів правління Другої Речі Посполитої діяло «Повітове рибальське товариство у Коломиї», засноване у 1923 році. У 1929 році товариство обліковувало 42 члени. Головною ціллю товариства був розвиток спортивного рибальства на ріці Прут [50 с. 779][50]. Тогочасні видання відзначали, що на річці Прут найкраще ловити форель вудкою вище Коломийського моста, де вода «котлує» [51 с. 17-18][51]. В. Кульматицький у праці «Зимовий вилов риби на Пруті біля Коломиї» (1931 р.) відзначав, що найпоширенішим способом вилову риби на річці Прут біля Коломиї є вилов з використанням невода [52 с. 4][52].

У торгівлі рибою в Коломийському повіті мали велике значення цивілізаційні процеси, які сприяли розвитку транспортного сполучення. Прокладення через Коломийський повіт залізниці сприяло входженням у гори великої кількості євреїв, які пожвавили торгівлю дичиною та рибою. Вони вивозили рибу в інші місця, де вона коштувала дорожче. Якщо до прокладення залізниці у Карпатах форель вагою у півфунта можна було купити лише за 3-5 центів, то ціна в подальшому зросла у 10 разів. Для потреб корчми гуцули на замовлення виловлювали рибу у річці Прут. Більшу рибу продавали єврею-корчмарю, а меншу забирали собі – варили юшку. У міжвоєнний період переважна більшість рибальських господарств Станиславівського повіту реалізовувала продукцію на місцевому ринку у містах Львові, Стрию,

---

[49] Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.

[50] Kronika Towarystw Rybackich // Przegląd rybacki. – 1929. – № 12. – S. 776–779.

[51] Dniestr i Prut. // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.17-18.

[52] Kulmatycki W. O zimowem połowie ryb na Prucie w okolicach Kołomyji / W. Kulmatycki. – Warszawa : [b. w.], 1931. – S. 4.

Станиславові, Коломиї, Косові [53 с. 108][53]. Розвиток залізниці сприяв розвитку торгівлі із застосуванням поштових посилок. Так, в 1897 році з Коломийського повіту поштовими посилками експортовано 2100 кг риби, з яких: до країн Австро-Угорської імперії – 1000 кг, а за межі імперії – 1100 кг. До Коломийського повіту рибу не експортували.

Висновок

Отже, в Коломийському повіті у досліджуваний період рибальство, головним чином, зосереджувалось на річці Прут. Для розвитку рибальства велику роль відігравали громадські організації: Крайове рибальське товариство, Повітове рибальське товариство у Коломиї, Малопольське землеробське товариство, які сприяли зарибленню річок, навчанню рибалок, впливали на органи державної влади щодо виконання вимог законодавства з охорони риби. Поштовхом до розвитку рибальства на річці Прут стало розмежування річки Прут наприкінці XIX ст. на рибальські ревіри, які отримували у користування на конкурсах, сплачували за їх оренду кошти та несли відповідальність за виконанням вимог законодавства та розведення риби. Встановлено, що негативно на ведення галузі рибальства впливало забруднення річки Прут відходами нафтовидобутку та вибору гравію з річки. Починаючи з XX ст. рибальство набуло не лише промислового характеру, але й отримало рекреаційно-спортивне значення.

Список використаної літератури

1. Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi // Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.

---

[53] Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 56, Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк. 108.

2. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 33-49.
3. Wilki i niedżwiedzie w latach 1812-1814//Łowiec. – 1934. – № 13-14. – S. 112.
4. Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1866. – S. 252-253.
5. Kronika //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 190.
6. Myśliwstwo na wystawie Paryskiej // Łowiec. – 1900. – № 24. – S. 2.
7. Wykaz zwierzyny, ubitej w ciągu r. 1888 zestawiony na podstawie dat urzędowych przez G.Lettnera, radcę lasowego //Łowiec. – 1889. – № 7. – S. 110.
8. Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1900. – № 3. – S.37.
9. Wykaz ubitej zwierzyny w r.1900 //Łowiec – 1903. – № 13. – S.150.
10. Statystyka ubitej zwierzyny //Łowiec – 1903. – № 14. – S.162.
11. Kronika // Łowiec. – 1880. – № 2. – S. 30.
12. Kronika//Łowiec. – 1881. – № 1. – S. 14.
13. Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S. 27-28.
14. L. 1696 VII. ex 192 l. Stanisławów, dnia 22 grudnia 1921 Przestrzeganie ustawy łowieckiej przy wydzierżawianiu polowan. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1922. – № 1. – S.13.
15. Гунчак М. С. Відношення суспільства в Галичині до хижаків за часів Австро-Угорської імперії і Польщі / Микола Гунчак, Олег Проців // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю НПП "Гуцульщина", 18-19 трав. 2012 р. – Косів, 2012. – С. 350 – 353.
16. Korespondencje //Łowiec. – 1906. – № 10. – S. 130.
17. Kuropatwy w Kołomyiskim // Łowiec Polski – 1927. – № 12. – S.188.
18. Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 16. – S. 202.
19. Kronika // Łowiec. – 1888. – № 3. – S. 54-55.
20. Korespondencje//Łowiec. – 1910. – № 4. – S.44.

21. Kronika // Łowiec. – 1905. – № 5. – S. 54-55.
22. Łysakowski J. Ostatni zajazd na... Pokuciu//Łowiec. – 1908. – № 3. – S. 33-34.
23. Sprawozdania łowieckie. // Łowiec. – 1895. – № 12. – S. 189.
24. Sander A. Legalna ochrona lisa / Alfred Sander // Łowiec. – 1939. - №1-2. – S.8-10.
25. W obronie lisa // Łowiec. – 1939. - №1-2. – S.17.
26. Martyniec Korespondencje // Łowiec. – 1905. – № 7. – S. 79.
27. Łysakowski Józef Kołomya, 8 lutego1907. // Łowiec. – 1907. – № 5. – S. 57.
28. Łysakowski Leopold Głos z Pokucia // Łowiec. – 1927. – № 4. – S. 63-65.
29. Kronika myśliwska // Łowiec Polski – 1927. – № 10. – S.156.
30. Nowicki M. Zarybienie wód Galicyi w roku 1882//Łowiec. – 1883. – № 7. – S.106.
31. Okólnik do sz. oddziałów towarzystwa rybackiego // Łowiec. – 1879. – № 12. – S. 179–180.
32. Ośrodek zarybieniowy w nadleśnictwie państwowem Jaremcze // Echa leśne. – 1935. - № 23. – S. 7.
33. Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 56, Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк. 206.
34. Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 85. – S.183-184.
35. Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 269, Дані повітових відділів самоуправління про хід робіт з покращення пасовищ і про кількість водойм в повітах воєводства. 11 червня – 29 листопада 1930 р., арк. 42.
36. Badania rozsiedlienia ryb // Okólnik. – 1883. – № III. – S. 69.
37. Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

38. Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.3-5.
39. Zmiany zaszłe w dzierżawaeh rewirów rybaekieh od r. 1912 po koniec lutego 1914 r.// Okólnik. – 1914. – № 7. – S.158-160.
40. Wykaz dzierżawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S.342
41. Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.
42. ДАІФО – Ф.1, оп.10, спр.500, арк.25, 46 зв.
43. Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №5. – S. 52-54.
44. Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 10. Теребовлянське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 228. Листування повітового староства з воєводським управлінням про облік рибальських товариств і рибних угідь. 6-10 серпня 1931 р., арк. 4.
45. Stan wód Galicyi w roku 1882.// Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 61 – 62.
46. Krajowe towarystwo rybackie w Krakowie Zagajenie drugiego walnego Zgromadzenia Towarzystwa rybackiego d. 3 Października przez przewodniczącego Dra M. Nowickiego //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 177-180.
47. Rybactwo i nafta // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.32-33.
48. Zanieczyszczanie wód // Okólnik. – 1894. – №14. – S.30.
49. Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.
50. Kronika Towarystw Rybackich // Przegląd rybacki. – 1929. – № 12. – S. 776–779.
51. Dniestr i Prut. // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.17-18.
52. Kulmatycki W. O zimowem połowie ryb na Prucie w okolicach Kołomyji / W. Kulmatycki. – Warszawa : [b. w.], 1931. – S. 4.
53. Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр.

56, Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк. 108.

Організація мисливського та рибальського господарства у Коломийському повіті кінця XIX – початку XX ст. // Український феномен Гуцульщини: національний та Європейський контексти. Матеріали XXI Міжнародної наукової конференції в рамках XXIV Міжнародного гуцульського фестивалю (м. Коломия, 11 серпня 2017 року) – Коломия : Вік. 2017. С. – 225-230.